

**ВОЗЕРА МАЧЫМАНІТА
ЯК ЛІМІНАЛЬНАЯ ПРАСТОРА
Ў РАМАНАХ Л. ЭРДРЫХ ЦЫКЛА «LOVE MEDICINE»**

Д. А. Гулак

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, г. Мінск;
nochnye.dorogi@gmail.com;
навуk. кір. – Г.М. Бутырчык, канд. філал. навук, дацэнт*

Мэтай артыкула з'яўляецца вызначэнне міфалагічнай семантыкі вобраза фікцыянальнага возера Мачыманіта (англ. *Matchimanito*) у раманах Луізы Карэн Эрдрых з цыкла «Love Medicine» (1984 – 2005) і характарыстык, якія ўказваюць на лімінальны статус локуса Мачыманіта. Раскрываецца сюжэтны кантэкст развіцця вобраза возера, семантыка назвы на мове *аджыбвэ* і адсылкі да міфалогіі і рытуалістыкі алганкінаў. Сярод прыкмет лімінальнай прыроды Мачыманіта названія яго лакалізацыя адносна міфалагічнай прасторы рэзервацыі; прысутнасць дэманічных істот і герояў, якія асацыююцца з іншасветам; і ўстойлівае выкарыстанне возера ў якасці месца падзей, звязаных з перажываннем героямі памежных станаў.

Ключавыя словы: вобраз; локус; лімінальнасць; полінаратыўны апавед; магічны рэалізм; міфалагічная прастора.

Луіза Карэн Эрдрых – знакамітая карэннаамерыканская літаратарка, аўтар раманаў, паэтычных зборнікаў, дакументальнай і дзіцячай літаратуры. Упершыню атрымаўшы прызнанне ў сярэдзіне 1980-х гг., пісьменніца застаецца сярод найбольш вядомых аўтараў карэннага паходжання, актыўна працуе над новымі кнігамі і ўдзельнічае ў грамадска-палітычным жыцці.

З часоў публікацыі дэбютнага рамана «Чараўніцтва кахання» пісьменніца выпрацавала найбольш прадуктыўную для сябе літаратурную форму, а менавіта полінаратыўны раман у апавяданнях. Да іх належаць самыя знакавыя і чытанія раманы Л. Эрдрых – «Love Medicine» (1984), «Tracks» (1988), «The Plague of Doves» (2009), «LaRose» (2016) і інш. Пісьменніца паходзіць з племені аджыбуэяў¹ і ў літаратурных працах даследуе гісторыю і сучаснасць уласнага народу. Адпаведна, героі і гераіні Л. Эрдрых з'яўляюцца карэннымі амерыканцамі, а дзея лакалізуецца ў рэзервацыях, вёсках і мястэчках шт. Паўночная Дакота і Мінесота на амерыканска-канадскім памежжы. Цыкл «Love Medicine Series», у які ўвайшлі восем раманаў (*Love Medicine* (1984), *The Beet Queen* (1986), *Tracks* (1988), *The Bingo Palace* (1994), *Tales of Burning Love* (1997), *The Last Report on the Miracles at Little No Horse* (2001), *Four Souls* (2004), *The Painted Drum* (2005)), склаў аснову творчай дзейнасці пісьменніцы на два дзесяцігоддзі. У серыі «Чараўніцтва кахання» аўтарка распрацоўвае сямейную хроніку супольнасці аджыбуэяў з рэзервацыі Літл Ноў Хорс у канцы XIX – пачатку XXI стст.

---

¹ *Аджыбуэі* (англ. Ojibwa), вядомыя таксама як *чыпіўэі* і *анішынабэ* – народ, які адносіцца да алганкінскай групы карэнных народаў Паўночнай Амерыкі і насяляе рэзервацыі на тэрыторыі паўночных ЗША і на поўдні Канады.

Гаворачы пра асноўныя характарыстыкі мастацкага метаду прозы Л. Эрдрых, нельга не ўзгадаць шырокае выкарыстанне інструментаў магічнага рэалізму. У раманах «Чараўніцтва каханьня» і пазнейшых працах пісьменніца канцэнтруецца на перадачы мадальнасці племяннога мыслення, што ў цэлым адпавядае традыцыі літаратуры Індзейскага адраджэння. Дасягненню такога эфекта спрыяе полінарматыўны тып аповеду. Увядзенне ў нарматыўную структуру шматлікіх апавядальнікаў-праціпаганістаў дазваляе Л. Эрдрых пераканаўча рэканструяваць міфалагічны светапогляд і арганічна рэалізаваць адсылкі да племянных вераванняў і рытуальных практык.

Сярод тыповых інструментаў магічнага рэалізму ў паэтыцы раманаў Л. Эрдрых варта назваць выкарыстанне элементаў міфалагічнага ўніверсуму на ўзроўні локусаў. Дамы, машыны, племянныя грамадскія ўстановы, рэзервацыя ў цэлым і іншыя аб'екты і тыпы прастораў атрымліваюць магічны падтэкст. Выразным прыкладам міфалагізаванай прасторы з'яўляецца фікцыянальнае возера Мачыманіта. Падзеі, звязаныя з возерам, разгортваюцца ў раманах «*Love Medicine*» (1984), «*Tracks*» (1988), «*The Bingo Palace*» (1994), «*The Last Report on the Miracles at Little No Horse*» (2001). У 1988 г. у часопісе «*The Atlantic*» апублікаванае аднайменнае апавяданне, поўны тэкст якога ўтварыў два раздзелы рамана «*Tracks*» [3]. Разгледзім міфалагічную семантыку вобраза Мачыманіта і вызначым характарыстыкі, якія дазваляюць назваць яго лімінальнай прасторай.

Лакальны статус возера для жыхароў Літл Ноў Хорс апісваецца словамі Паўлін Пуят і Старога Нанапуша (англ. *Old Man Nanapush*) – апавядальнікаў у раманах «*Tracks*». Мачыманіта пазіцыянуецца як найбольш аўтаномны ўчастак рэзервацыі, не закрануты цывілізацыяй. Адзначым, што возера размешчана ў заходняй частцы фікцыянальнай рэзервацыі, што адсылае да ўяўленняў пра гарызантальны падзел міфалагічнай прасторы на ўсход і захад, дзе апошні сімвалізуе ноч, восень і паміранне.

Семантыка назвы выдуманнага возера адсылае да спалучэння двух словаў з мовы аджыбвэ: '*maji*' або '*maci*' (бел. *нядобры, злы*) і '*manidoo*' або '*manitou*' (бел. *дух*). Варта адзначыць, што аналагічны тэрмін выкарыстоўваецца ў перакладзе Новага Запавету на мову аджыбвэ, выдадзеным у 1856 г. пры падтрымцы Амерыканскага таварыства Бібліі (англ. *American Bible Society*). Словам '*Mujimanito*' абазначаецца Д'ябал [1].

Паралель паміж возерам і біблейскім вобразам Д'ябла не з'яўляецца выпадковай і тлумачыцца адсылкай да Мішэпешу (англ. *Misshepeshu*) – аднаго з персанажаў міфалагічнай традыцыі шэрагу карэннаамерыканскіх культур рэгіёну Вялікіх азёраў, магутнага духа іншасвету. У інтэрпрэтацыі персанажаў «Чараўніцтва каханьня» Мішэпешу, або *the water man*, пражывае на дне Мачыманіта. На ўзорах старажытнага наскальнага жывапісу аджыбуэяў азёрны дух паўстае ў форме льва, пантэры або рысі, часта з рагамі [4]. Адпаведным чынам вобраз Мішэпешу апісваецца ў тэкстах Л. Эрдрых. Напрыклад, у першым рамана цыкла апісаная выява рагатай рысі на магічным прадмеце, які належаў Мозэсу Піладжару: «*Moses touched the medicine bag at his waist. It was beaded on velvet with the sign of the horned lynx, and although I*

went to the government school I crossed my breast at the sight of it» [2, с. 78]. Такім чынам, уяўленне пра прысутнасць дэманічнай істоты Мішэпешу з'яўляецца адной з прыкмет лімінальнага статусу Мачыманіта.

Возера і яго ваколіцы з'яўляюцца найлепшым месцам для палявання і рыбалкі, аднак жыхары не наведваюць яго, таму што адчуваюць сябе ўразлівымі перад уплывам злых духаў. Так, мясцовыя адважваюцца здабываць рыбу на Мачыманіта падчас вялікага голаду, які паводле ўнутранай храналогіі цыкла адбыўся ў 1918 г.: «That winter, holes were chopped in Matchimanito and our people fished with no concern for the lake man down there, no thought but food» [5, с. 130].

Аднак у свеце раманаў «Чараўніцтва каханьня» існуе шэраг герояў і гераінь, якія не пазбягаюць патэнцыйнага кантакту з іншасветам. Мішэпешу – дух-заступнік клана Піладжар. Прадстаўнікі клана – Флёр і Мозэс Піладжар, Лулу Нанапуш, Джэры Нанапуш, Ліпша Морысі і інш. – у супольнасці Літл Ноў Хорс асацыююцца з шаманізмам: «The water there was inhabited by ghosts and roamed by Pillagers, who knew the secret ways to cure or kill, until their art deserted them» [5, с. 2]. Персанажам прыпісваюцца звышнатуральныя здольнасці, а прозвішча з негатыўнай канатацыяй (*Pillager* – бел. *рабаўнік*) маркіруе ізаляваны статус клана ў сацыяльнай структуры племені. Напрыклад, страх перад Флёр Піладжар тлумачыцца яе любоўнай сувяззю з дэманічнай істотай: «Even though she was good looking, nobody dared to court her because it was clear that Misshepeshu, the water man, the monster, wanted her for himself» [5, с. 11].

Найважнейшым сведчаннем лімінальнай прыроды Мачыманіта з'яўляецца тое, што возера стала месцам лакалізацыі многіх падзей, звязаных з праходжаннем выпрабавання, пераходам героямі мяжы жыцця і смерці: выратаванне Флёр Піладжар Нанапушам, тры эпізоды патаплення Флёр, спроба Лазарэ ўтапіць Нектара Кэшпоў і інш. Варта выдзяліць эпізоды, якія апісваюць пераход у небыццё і ўтрымліваюць адсылкі да пахавальных абрадаў. Сярод іх сыход духаў памерлых Піладжараў, сканчэнне жыцця Флёр і Айца Дэміена. Ва ўсіх згаданых выпадках рэалізуецца архетып смерці як усвядомленага працэсу трансфармацыі і пераходу да новага тыпу экзістэнцыі.

Вобраз возера Мачыманіта фігуруе ў чатырох раманах Л. Эрдрых цыкла «Чараўніцтва каханьня» і з'яўляецца рэпрэзентатыўным прыкладам увядзення элементаў міфалагічнага ўніверсуму на ўзроўні локусаў. Семантыка назвы звязаная з адпаведнікам панятку «злы дух», або «Д'ябал» на мове аджыбвэ. Акрамя таго, вобраз возера ўключае непасрэдную адсылку да традыцыйных вераванняў алганкінаў, а менавіта – персанажа Мішэпешу. Аб лімінальным статусе Мачыманіта ў межах цыкла «Чараўніцтва каханьня» сведчаць лакалізацыя на захадзе, прысутнасць істот, звязаных з іншасветам (дэманічны Мішэпешу і шаманы-Піладжары), і канцэнтрацыі ў дадзенай прасторы падзей, звязаных з перажываннем героямі лімінальных станаў.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. The New Testament of Our Lord and Saviour Jesus Christ: Translated Into the Language of the Ojibwa Indians. – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://gospelgo.com/q/Ojibwa%20Bible%201856%20-%20New%20Testament.pdf> . – Дата доступу: 05.05.2021.
2. Erdrich, L. Love Medicine / Louise Erdrich. – London : Harper Collins, 1984. – 367 с.
3. Erdrich, L. Matchimanito – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1988/07/matchimanito/376332/>. – Дата доступу: 05.05.2021.
4. Penney, D. North American Indian Art – [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://archive.org/details/northamericanind00penn/page/8/mode/2up>. – Дата доступу: 05.05.2021.
5. Erdrich, L. Tracks / Louise Erdrich. – NY : 1st Perennial Library, 1989. – 227 с.